

Neseniai Paryžiuje vyko UNESCO konferencija, skirta paminėti Salamankos deklaracijos pasirašymo 30-metį. 1994 m. 92 šalių ir 25 tarptautinių organizacijų atstovų pasirašyta deklaracija laikoma vienu svarbiausiu pasaulinių dokumentų įtraukiojo ugdymo plėtrai, o jame įtvirtintos idėjos tebėra aktualios iki šiol. Deklaracijos pasirašyme dalyvavo ir tada ką tik nepriklausomybę atsikovojoji Lietuva.

Paryžiuje tarptautinei bendruomenei teko pristatyti, kokią kelią plėtojant įtraukųjį ugdymą per tuos tris dešimtmečius nuėjo Lietuva, ką pasiekėme nuo 2020 m., kai mūsų Švietimo įstatyme buvo įtvirtinti pakeitimai, įgalinantys plačiai taikyti įtraukties principus bendrojo ugdymo mokyklose.

Mes mėgstame baksnoti į savo nesėkmes, pabrėžti problemas, sunkumus. Tačiau tarptautiniai susitikimai leidžia pamatyti ir suprasti, kad nepaisant tų trūkumų, kuriuos puikiai matome, esame nuveikę ir pasiekę ištis daug. Su Lietuvos įtraukties švietime centro komanda iš konferencijos grįžome įsitikinę, kad pasauliniame kontekste Lietuva yra viena iš didžiausių pažangą įtraukiojo ugdymo srityje padariusių šalių.

Nesilyginame su Lotynų Amerikos, Afrikos ar kai kuriomis Azijos šalimis, kurių dalis dar sprendžia tokius klausimus, kaip į ugdymą įtraukti mergaites. Visgi dar ne vienai Europos šaliai trūksta teisinės bazės, išsamios statistikos apie vaikus su specialiaisiais poreikiais ir negaliomis. Lietuvoje tokių klausimų nebekyla, sprendžiame kur kas sudėtingesnes problemas ir kuriame nuoseklią pagalbos įtraukiajam ugdymui sistemą.

Įsteigtas Lietuvos įtraukties švietime centras, veikia regioniniai specialiojo ugdymo centrai, daugiau nei 100 atvirųjų klasių, kuriose išmėginami skirtingi ugdymo organizavimo modeliai, augantys švietimo pagalbos specialistų atlyginimai, steigiami nauji jų etatai švietimo įstaigose – šie mūsų pristatyti darbai darė įspūdį kolegoms iš kitų šalių.

Vien švietimo pagalbos specialistų skaičius nuo 2019 m. Lietuvos mokyklose išaugo 17% (nuo 3721 iki 4222 pareigybių), o per tą patį laiką stojančiųjų į specialiąją pedagogiką padidėjo 10 kartų (nuo 17 iki 196). Tokie pokyčiai įvertinti kaip įspūdingi, nes švietimo pagalbos specialistai yra aukštos kvalifikacijos specialistai, kuriuos parengti reikia laiko.

Sulaukėm pagyrų, mūsų tempas, pasiekti rezultatai kolegas stebino. Manychiau, kad kartais ir patys jaučiam, jog kai kuriuos dalykus norime padaryti ir rezultatų tikimės per greitai. Įtrauktis yra procesas, vienose srityse judantis greičiau, kitose – lėčiau.

Prie tų lėčiau besikeičiančių sričių priskirčiau, ko gero, vieną didžiausių iššūkių – dalies mokyklų bendruomenių požiūrį į įtraukųjį ugdymą, „tuos“ vaikus, trukdančius vieniems

augti, kitiems dirbti. Įtrauktis kalba ir apie mūsų vertybes ir nuostatas. Tikiu, kad ir šios bendruomenės ilgainiui supras ir atras, kad kiekvienas esame skirtingas ir tomis savo skirtybėmis tik praturtiname vieni kitus. Pokytis ir čia vyksta, bet labai norėtusi, kad kaip tik šioje srityje jis vyktų greičiau.

Žinoma, turime iššūkių, ir juos taip pat pristatėme konferencijoje. Buvo šiek tiek netikėta, kad ir tai, jog aiškiai konstatuojame kylančius sunkumus, daro įspūdį kitų šalių atstovams. Nevengdami iššūkių ir sistemingai ieškodami jiems sprendimų, judame į priekį.

Ko mums dar reikia? Papildomos paramos mokytojams, ypač kalbant apie pasirengimą pamokoms, jų planavimą, užduočių parengimą. „EdTech“ centras jau rengia užduočių banką, kuriame bus ir mokiniams su specialiaisiais poreikiais pritaikytų užduočių. Svarstoma ir apie naujus, dirbtiniu intelektu paremtus įrankius, kurie padėtų mokytojams rengti pamokų planus. Vieną tokį ir pats rengdamasis pamokoms esu išbandęs, potencialo tokiai pagalbai yra.

Švietimo pagalbos specialistų atlyginimų nuoseklus didinimas tebėra ministerijos darbotvarkėje – pagalbos specialistų, kaip ir mokytojų, darbo užmokestis šimet iš viso didės apie 21 proc. Darbotvarkėje lieka ir siekis didinti švietimo pagalbos specialistų, mokytojų padėjėjų skaičių mokyklose.

Bendraudami su kolegomis iš įvairių šalių įsitikinome, kad mūsų pasirinkta kryptis plėtoti įtraukujį ugdymą yra teisinga, svarbu tas iniciatyvas, kurias pradėjome, įgyvendinti ir testuoti: išvystyti regioninių centrų modelį ir jį įtvirtinti, sustiprinti Lietuvos įtraukties švietime centrą, kad galėtų visu pajėgumu teikti paslaugas, išbandžius mokinių įvairovei atvirąsias klases, diegti pasiteisinusius modelius daugiau mokyklų.

Ir dabar didžioji dalis Lietuvos vaikų su specialiais ugdymosi poreikiais mokosi bendrojo ugdymo mokyklose, kartu su bendraamžiais. Taigi rugsėjį tikrai nebus kažkokio antplūdžio „tų vaikų“, kaip neretai vaizduojama žiniasklaidoje ar gąsdinami mokytojai, tėvai. Lieka ir specialiosios mokyklos, ir specialiosios klasės, kad vaikai su negalia, dideliais specialiaisiais poreikiais galėtų būti jiems saugiausioje, geriausiai jų poreikius atliepiančioje aplinkoje. Tėvai, pasitarę su specialistais, priims sprendimus, kur geriausia mokytis jų vaikui.

Turime išlikti įsipareigoję toliau plėtoti įtraukujį ugdymo ir suprasti, kad ir ateityje reikės papildomų pastangų dėl įvairių poreikių mokinių įtraukties. Mūsų tikslas ir siekis – toliau stiprinti mokyklas, pedagogų, administracijų, švietimo pagalbos specialistų kompetencijas, pasirūpinti kuo geresne pagalba mokytojams ir mokiniams, kad pasirinkusieji bendrojo ugdymo mokyklas čia jaustųsi ne kaip „tie kiti“, o visi savi.

Ignas Gaižiūnas: Lietuva yra viena iš didžiausių pažangą įtraukiojo
ugdymo srityje padariusių šalių

